

2024-04-09

RUN/547/2023

Ert dnr: Ku2023/01093

Jimmy Eriksson
Kultur och bildning
Tfn: 063-146703
E-post: jimmy.eriksson@regionjh.se

Kulturdepartementet

Yttrande gällande betänkandet Kultursamhället - utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Region Jämtland Härjedalen tackar för möjligheten att svara på remissen av *Kultursamhället* och lämnar synpunkter på delar av betänkandet nedan. Regionen har i beredningen av remissvaret haft dialog med länets kommuner samt kulturverksamheter i egen förvaltning.

Interregional samverkan – Kultur i norr

I samband med beredning av remissvar har det inom Kultur i Norr förts en kontinuerlig dialog gällande utredningens förslag. Kultur i Norr vill framhålla att i de norra regionerna har den politiska förankringen av kulturplanerna varit av stor vikt för utveckling av kulturpolitiken. Kulturfrågorna har fått en tyngd som gett en fördjupad kunskap hos politiker på kommunal och regional nivå, samt utökad samverkan mellan civilsamhället, det fria kulturlivet och tjänstepersoner. Kultur i Norr anser, oavsett hur kultursamverkansmodellen utformas, det viktigt att bibehålla och stärka de strukturer som genererat ett ökat politiskt engagemang och ansvarstagande för kulturpolitik och dess genomförande.

Kultur i Norr vill understryka vikten av fortsatt stimulering till interregional samverkan. Norr-länen ser därför positivt på förslaget till förordning om samverkanstöd och utvecklingsbidrag. För att samverkansstödet och utvecklingsbidraget ska kunna komma hela landet till del, och stimulera såväl samverkan mellan kommun och region, som bidrar till kulturell och konstnärlig utveckling, behövs dock ett avsevärt högre anslag.

Sammanfattning gällande förslag om samverkan på kulturområdet

Utredningen ger förslag som syftar till att vidareutveckla den kultursamverkansmodell som finns idag. Bland annat föreslår utredningen en ny lag om samverkan mellan stat, region och kommun på kulturområdet i syfte att skapa förutsättningar för jämlik samverkan och att göra det möjligt för kommuner att fördela statsbidrag. Vidare föreslår utredningen att öppna upp för nya konst- och kulturområden som skulle kunna erhålla statsbidrag samt att ersätta nuvarande kulturplaner med kultursamverkansplaner. De statliga bidragen till kommunerna för bibliotek, kulturskola och skapande skola föreslås på sikt samlas i ett bidrag.

Region Jämtland Härjedalen är positiv till samverkan inom kulturområdet och välkomnar initiativ som kan stärka detta. Viktigt i sammanhanget är dock att statliga förslag ofta leder till förväntningar och förhoppningar hos kommuner och regioner vilket kräver en tydlighet och transparens från statens sida. Där menar vi att betänkandet i många avseenden är otydligt och saknar konsekvensbeskrivningar. De etablerade och välutvecklade strukturer som nu finns på plats är ett resultat av den formaliserade kultursamverkansmodellen och utan att mer medel tillförs modellen går det inte att behålla dessa strukturer och samtidigt utveckla nya samverkansformer. Ekonomiska incitament tycks saknas för detta, vilket gör förslagen verkningslösa.

Konstnärlig frihet

Region Jämtland Härjedalen är positiv till att fördelning av statsbidrag ska ske på ett sådant sätt att den konstnärliga friheten respekteras, men ställer sig frågande till hur uppföljningen ska genomföras. Tillämpningen riskerar att bli godtycklig då förslaget saknar en definition av armlängds avstånd och konstnärlig frihet. Konstnärlig frihet kräver sakkunnighet och en strategisk konst- och kulturpolitik, något som de nuvarande kulturplanerna också tar fasta på.¹

Kultursamverkansplaner

Förslaget om kultursamverkansplaner är otydligt, inte minst vad gäller ägandeskap och den politiska förankringen. Nuvarande kulturplaner är politiskt förankrade och framtagna i bred dialog, vilket ger en långsiktig och strategisk utveckling för hela det regionala kulturuppdraget. En samverkansplan kan innebära ett tätare samarbete, en fördjupad konkretion och leda till ökat engagemang samt ett större ansvar hos kommuner. Samtidigt tycks samverkansplanerna inte bidra till långsiktig strategisk utveckling vilket skulle kunna leda till en försvagad kulturell infrastruktur. Om samverkansplaner blir lag behöver dessa kompletteras med andra politiskt beslutade styrdokument, vilket kommer att öka den regionala och kommunala administrationen.

Regionernas och kommunernas ansvar

Att regionerna har en samordnande roll i den regionala kulturutvecklingen är positivt och sammanfaller också med det övriga regionala utvecklingsansvaret som är lagstyrt. I Region Jämtland Härjedalen har den regionala utvecklingsstrategin exempelvis även en stark koppling till kulturens utveckling. Samtidigt ställer vi oss frågande till regionernas roll som "samverkansingenjör" mellan kommuner och region som självstyrande parter. Redan idag

¹ I Kulturplan för Jämtland Härjedalen 2024-2027 sägs att den konst och kultur som produceras i samhället så långt som möjligt ska utgå från fria kreativa processer och värderas utifrån sina konstnärliga kvaliteter. Principen om armlängds avstånd syftar till att skapa förutsättningar för konstnärlig frihet genom att främja konstens och kulturens oberoende ställning och förespråka sakkunnighet vid konstnärliga bedömningar. Den politiska nivån ska skapa förutsättningar för konsten och kulturen men inte styra över innehållet. Den politiska nivån beslutar om mål, riktlinjer och ekonomiska ramar, medan kulturens innehåll och bedömningen av detta överläts till kulturlivets aktörer och sakkunniga.

får statsbidraget inom samverkansmodellen användas för samordnande insatser inom exempelvis biblioteksverksamheten och hur den rollen ska utvecklas är otydlig. Dessutom saknar förslaget tydliga ambitioner vad gäller samverkan med civilsamhället.

Region Jämtland Härjedalen är positiv till att kommunerna ges en tydligare roll i kultursamverkansmodellen, men framhåller också kommunernas olikheter vad gäller kapacitet och förutsättningar. Det kan finnas en risk att kommunerna tvingas in i samverkansformer som man inte har resurser för. Det finns frågeställningar som behöver redas ut om kommuner ska ges möjlighet att fördela statsbidrag enligt förslaget. Det rör bland annat krav på kommunal medfinansiering, hur alla kommuner ska ges denna möjlighet samt motivationen och möjligheten för kommuner med bristande resurser att ta på sig ett utökat ansvar.

Statens ansvar

Region Jämtland Härjedalen ställer sig frågande till hur Kulturrådet ska kunna hantera ett utökat antal organisationer som ska fördela statsbidrag och dessutom samråda i nödvändiga dialoger med dessa. De dialoger som Kulturrådet, övriga kulturmyndigheter och Samverkansrådet idag har med regionerna är viktiga verktyg för utvecklad samverkan, nationell överblick och fördjupad kunskap. Att reducera eller ta bort Samverkansrådets roll leder till att detta minskar. Region Jämtland Härjedalen är därför också angelägen om att samverkanskonferenserna fortsätter. Region Jämtland Härjedalen är positiv till att de kulturpolitiska dialogerna föreslås inkludera kommunerna men framhåller att representationen måste säkerställas så att inte bara några få större kommuner bjuds in.

Områden i modellen

Region Jämtland Härjedalen ser en utmaning i förslaget till nya benämningar av konst- och kulturområden som statsbidraget kan användas till och saknar en konsekvensanalys av vad denna förändring kan komma att innebära i praktiken. Att det öppnar upp för regionala prioriteringar torde vara självklart, men det kan samtidigt finnas en risk att de regionala skillnaderna blir så stora, att vi inte längre kan prata om en jämlik tillgång till kultur i hela landet. Region Jämtland Härjedalen stöder samtidigt förslaget att öppna modellen för fler konst- och kulturområden, men att göra detta utan att det finns en uppräknings eller ekonomiska incitament, gör att den under många år viktiga kulturella infrastrukturen med etablerade verksamheter riskerar att urholkas.

Region Jämtland Härjedalen saknar det viktiga främjandeperspektivet där vi gärna önskar en tydlig uppvärdering av detta i hela kultursamverkansmodellen.²

² I Kulturplan för Jämtland Härjedalen 2024-2027 definieras främjande verksamhet som ett kitt mellan utövare, arrangörer, deltagare och publik där uppdraget innefattar stöd till och skapande av nätverk i föreningsliv, kulturverksamheter och bland kulturskapare. Det handlar om att bygga morgondagens arrangörer, kulturskapare, publik och att skapa förutsättningar för ett rikt kulturliv. Främjande handlar även om publikarbete och pedagogisk verksamhet som riktar sig till barn och unga på fritiden och i skolan. Det handlar om nationella, regionala och lokala insatser. Samtliga regionala kulturverksamheter har ett främjandeuppdrag, vilket kommer kulturskapare, kulturaktörer och slutligen länets invånare till del.

Finansiering – Samverkansstöd, utvecklingsbidrag och sektorsbidrag

Region Jämtland Härjedalen ser positivt på att förenkla fördelningen av statsbidraget, att utvecklingsbidraget finns kvar och att det skapas ett nytt samverkansstöd – under förutsättning att det tillförs mer pengar till modellen. Om inte mer medel tillförs blir det inte möjligt att behålla den etablerade kulturella infrastrukturen och samtidigt utveckla nya kultur- och samverkansformer. Uppräkningen till de etablerade kulturinstitutionerna behöver finnas kvar om förutsättningarna för en regional kulturutveckling och en likvärdig kultur i hela landet ska vara möjlig.

Region Jämtland Härjedalen saknar en konsekvensanalys för hur civilsamhället och museer påverkas av förslaget att flytta medlen för icke-statliga kulturlokaler från Boverket till det nya samverkansstödet.

Utvecklingsbidragen föreslås finnas kvar, vilket är positivt. Det är viktigt med en nationell överblick för att skapa utvecklingsmöjligheter med nationell spets i hela landet.

Förslaget om ett samlat sektorsbidrag till kommunerna för Skapande skola, kulturskola och bibliotek saknar även det en konsekvensanalys om hur detta kan påverka kommunernas administration eller sakkunnighet vid beslut. Region Jämtland Härjedalen ser att detta förslag kan medföra en ökad administration då det är olika typer av bidrag och verksamheterna ligger under olika nämnder. Betänkandet nämner heller inte hur friskolors huvudmän ska hantera stödet för Skapande skola.

Uppföljning och administration

Region Jämtland Härjedalen anser att administration och uppgiftslämnarbördan kopplad till kultursamverkansmodellen är fullt rimlig i förhållande till bidragets storlek och tror inte att förslaget skulle innebära mindre administration. De årliga uppföljningarna i Kultur databasen ger möjlighet att på regional nivå kunna analysera data över tid vilket är värdefullt. Uppföljningen har också lett till en fruktbar samverkan mellan myndigheter och regioner, där ett gemensamt och långsiktigt arbetssätt har byggts upp över tid. Om uppföljningen ska ske med längre tidsintervaller riskerar det att minska möjligheten till analys kopplad till den övergripande samhällsutvecklingen. Regionen anser därför att en fortsatt årlig redovisning och kvalitativ uppföljning är önskvärd.

Om förslagen i betänkandet blir verklighet så kan det däremot innebära att kommunernas administrativa börda ökar avsevärt. För de mindre kommunerna kan detta bli särskilt kännbart.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Jonas Andersson
Regionala utvecklingsnämndens ordförande

Magnus Aspegren
Regional utvecklingsdirektör

Yttrande fastställt av regionala utvecklingsnämnden 2024-04-09, § 31